

RECENZIJU RUKOPISA MONOGRAFIJE "NETOLERANCIJA NA NEIZVESNOST I DVOSMISLENOST – KONSTRUKTI I MERENJE"

prof dr. Milica Mitrović

Autorka: Ivana Pedović

Monografija "Netolerancija na neizvesnost i dvosmislenost – konstrukti i merenje" autorke Ivane Pedović predstavlja naučno delo koje prevazilazi okvire uobičajenog pregleda literature. U njoj je sa preciznošću i sistematičnošću obrađena tema koja se, u kontekstu sve veće fluidnosti i nepredvidivosti savremenog društva, nameće kao jedna od najvažnijih u psihološkim, pa i širim društvenim naukama.

Jedna od najvećih prednosti ove monografije leži u rigoroznom teorijskom utemeljenju i jasnom pojmovnom razgraničavanju ključnih konstrukata. Autorka posvećuje veliku pažnju ne samo definisanju netolerancije na dvosmislenost (ND) i netolerancije na neizvesnost (NN), već i njihovoj delikatnoj diferencijaciji. Autorka objašnjava kako se Netolerancija na dvosmislenost primarno odnosi na afektivnu i kognitivnu reakciju na nejasne stimuluse koji su prisutni 'ovde i sada', dok se Netolerancija na neizvesnost fokusira na neprijatnost i anksioznost izazvanu budućim, nepredvidivim događajima. Ovakvo precizno razgraničenje je ključno za ispravnu upotrebu konstrukata u kliničkoj praksi i istraživanju.

Monografija ide korak dalje detaljnom analizom i kritičkim poređenjem ND i NN sa srodnim konstruktima kao što su Potreba za kognitivnim zatvaranjem, Rigidnost i dogmatizam, Strah od nepoznatog i Averzija prema nejasnoći. Ova analitička sinteza omogućava čitaocu da jasno shvati jedinstvenost i specifičnost centralnih konstrukata, pružajući mapu složene mreže kognitivnih i motivacionih faktora.

Autorka pokazuje izuzetno poznavanje metodološke problematike, što monografiju čini nezaobilaznim priručnikom za svakog istraživača. Poglavlja posvećena merenju daju detaljan uvid u razvoj i psihometrijske karakteristike najuticajnijih i najčešće korišćenih skala (npr. *Intolerance of Uncertainty Scale* i *SAIS-7*). Autorka ne samo da opisuje instrumente, već i kritički analizira njihove prednosti i nedostatke, uključujući dimenzionalnost, pouzdanost i validnost u različitim kulturama. Ova metodološka dubina je od fundamentalne važnosti, jer se ističe da kvalitet istraživanja direktno zavisi od adekvatnosti i osetljivosti korišćenih mernih instrumenata.

Najimpresivniji deo monografije, koji joj daje širinu i univerzalnost, jeste detaljna analiza povezanosti ND i NN sa varijablama iz različitih psiholoških domena. Autorka ističe transdijagnostičku ulogu netolerancije na neizvesnost, objašnjavajući njenu centralnu ulogu u nastanku i održavanju širokog spektra psihopatoloških stanja, uključujući anksiozne poremećaje, depresiju, opsesivno-kompulzivni poremećaj i druge.

Osim kliničke primene, monografija se izuzetno uspešno širi na:

- Povezanost sa ličnošću: Detaljno se analizira odnos sa dimenzijama ličnosti (npr. Big Five modelom) i drugim individualnim razlikama, dajući potpunu sliku o mestu ovih konstrukata u psihološkoj strukturi pojedinca.
- Kognitivnu psihologiju i odlučivanje: Analizira se kako netolerancija utiče na brzinu i kvalitet donošenja odluka, kognitivnu fleksibilnost i sklonost ka heuristikama.

- Uloga kulture objašnjava se kroz analizu kako kolektivističke i individualističke kulture, te njihove norme i vrednosti, posreduju u doživljavanju neizvesnosti i dvosmislenosti, utičući na strategije suočavanja sa rizikom i društvenim promenama.
- Socijalnu psihologiju: Razmatra se uticaj na formiranje predrasuda, verovanje u teorije zavere i reakcije pojedinaca i kolektiva na velike krize i društvene promene.
- Obrazovanje: U kontekstu obrazovanja, netolerancija na neizvesnost i dvosmislenost se razmatra kao faktor koji utiče na proces učenja, odnos prema novim informacijama i akademsku anksioznost kod studenata i učenika
- Sport: U sportu, netolerancija na neizvesnost je ključna za razumevanje stresa pri donošenju odluka u uslovima pritiska i nepredvidivosti ishoda (npr. return-to-sport odluke), utičući na sportsku izvedbu i psihološku otpornost sportista.
- Partnerske veze: Analiza partnerskih veza fokusira se na to kako visoka netolerancija na neizvesnost i dvosmislenost utiče na poverenje, ljubomoru i komunikaciju, stvarajući sklonost ka kontrolisanju partnera i poteškoće u tolerisanju nejasnoća u vezi.
- Organizacioni kontekst: Autorka osvetljava ulogu ovih konstrukata u otpornosti na organizacione promene, upravljanju rizikom i stilovima liderstva.

Monografija "Netolerancija na neizvesnost i dvosmislenost – konstrukti i merenje" autorke Ivane Pedović je delo koje se odlikuje ne samo izvanrednom teorijskom i metodološkom utemeljenošću, već i izuzetnom aplikativnom vrednošću. Svojom sveobuhvatnošću, kritičkim pristupom i jasnoćom izlaganja, ova knjiga postavlja standard u razumevanju mehanizama prilagođavanja na neizvesnost.

Ona nije samo neophodno štivo za psihologe - kliničare, istraživače, studente i praktičare u radu sa ljudskim resursima - već i za sve stručnjake iz srodnih disciplina (sociologija, menadžment, političke nauke) koji se bave razumevanjem ljudskog ponašanja u situacijama neizvesnosti, rizika i promene. Ova monografija predstavlja snažan i trajan doprinos nauci i zaslužuje najvišu ocenu, te je preporučujem za objavljivanje.

prof. dr Milica Mitrović,

U Nišu, 20.11.2025.

Departman za psihologiju,

Filozofski fakultet,

Univerzitet u Nišu

M. Mitrović